

РЕЦЕНЗИЯ

от

**проф. дн Марияна Николаева Булева-Петрова,
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“**

**на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“**

по професионално направление: 8.3 Музикално и танцово изкуство

автор: Екатерина Благоева Георгиева

**тема: „ЗНАЧЕНИЕТО НА ДЕТСКАТА ХОРОВА ПЕСЕН В НАЧАЛНОТО
МУЗИКАЛНО-СЛУХОВО ОБУЧЕНИЕ ВЪРХУ ПРИМЕРИ ОТ ТВОРЧЕСТВОТО
НА А. ДИАМАНДИЕВ, Г. КОСТОВ, АЛ. ТЕКЕЛИЕВ И ХР. НЕДЯЛКОВ“**

научен ръководител: проф. д-р Юлиан Кулумджиев

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Дисертационният труд на Екатерина Георгиева е насочен към защита от първичното звено катедра „Музикална педагогика и дирижиране“ към факултет „Музикална педагогика“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, на основание чл. 25 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Етапите на процедурата са преминали коректно и не се констатират нарушения. Предоставените на научното жури материали подsigуряват необходимата информация и за процедурата, и за научната продукция на дисертантката.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Екатерина Георгиева е възпитаник на СМУ – Пловдив (днес НУМТИ „Добрин Петков“). Завършила е специалностите „Педагогика на обучението по музика“ и „Хорово дирижиране“ в ТКДФ при ДМА (днес НМА) „Проф. Панчо Владигеров“ – София. Педагогическата ѝ работа е в НУМТИ „Добрин Петков“ и в АМТИИ – Пловдив, където е хоноруван преподавател по солфедж в периода 2002 – 2010 г., а от 2015 – и базов учител по Педагогическа практика на обучението по солфедж. В периода 2007 – 2015 г. е диригент на хоровите формации в НУМТИ „Добрин Петков“ – Пловдив. Важно е да се подчертае, че професионалната ѝ реализация като диригент и педагог е решаващ мотив за избора на обекта и предмета на дисертационната разработка.

3. Актуалност на тематиката

В увода на дисертационния труд авторката аргументира актуалността на темата с „необходимостта за целите на началното музикално-слухово обучение да се осигури разнообразен в ладово, интонационно, метроритмично отношение музикален материал, съобразен с възрастовите особености“ (с. 3), което очертава и значението на детската

хорова песен за солфежната методика. Бих добавила, че развитието на музикалния слух е постоянна задача на музикалното образование и в този смисъл всяка разработка, която предлага конкретни нови идеи в тази посока, притежава актуалност.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели

В увода на разработката е заявено, че „Целта на труда е да се посочи, изследва и докаже значението на детското хорово творчество на композиторите Асен Диамандиев, Георги Костов, Александър Текелиев и Христо Недялков като песенен материал при работата за развитие на музикалните способности в началното музикално-слухово обучение“ (с. 3) и са формулирани шест задачи от различно естество. Дисертантката точно е определила методите и подходите: исторически, сравнителен, аналитичен, емпиричен, интервю. Считаю, че те са приложени целесъобразно с оглед на поставените изследователски цели и задачи.

5. Оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 272 страници. Основният текст е 201 страници и съдържа: увод, четири глави, заключение, използвана литература, която включва 105 заглавия на кирилица, 2 на латиница, 10 интернет източника и 15 хорово-песенни сборника. Създадени са и три приложения, които имат висока информативна стойност.

Историческата първа глава и историко-теоретичната трета глава синтезират многобройни източници – трудове и публикации на авторитетни изследователи като Генчо Гайтанджиев, Агапия Баларева, Искра Рачева, Росица Драганова и др., както и разработки и учебни пособия на изтъкнати представители на солфежната методика.

Втора глава представя четиримата композитори, чието песенно творчество за деца е предмет на изследването. „От огромния брой български композитори на детски хорови песни изборът на Асен Диамандиев, Георги Костов, Александър Текелиев и Христо Недялков е инспириран от яркото им присъствие в областта на музикално-слуховото обучение у нас“ (с. 52). Изведена е връзката между ключовата теза на Асен Диамандиев за „основополагащото значение на българския музикален фолклор при формиране на музикалния слух“, неговите учебни пособия (част от които в съавторство) и методическия потенциал на създадените от него детски хорови песни и обработки. Детските песни на Георги Костов са класифицирани според характеристиките на музикалния език – песни с характерни черти на националния фолклор и песни на основата на мажоро-минорното мислене. Композиторият

Александър Текелиев присъства и с многобройните си песни за деца, и с интереса си към музикално-слуховото възпитание. За неговото песенно творчество в жанра авторката търси друг класификационен критерий според предназначението на песните, възрастта на изпълнителите и подбора на текстовете. В тази връзка се откриват сродни тенденции с песните на Г. Костов – в мажорния ладов колорит, както и в елементите на „театрализация“ (но при Текелиев с активното участие на клавирния съпровод) и звукоизобразителност. За творчеството на Христо Недялков класификационните критерии са фактура, съпровод, връзка с фолклора.

Важно е да припомним, че професионалната реализация на Екатерина Георгиева е пряко обвързана с научната ѝ работа: „... в личната ми практика на хоров диригент и преподавател по солфедж многократно съм се убедила в необходимостта да търся възможности за оптимизация на учебния процес, като прилагам в него примери, с които да събудя интереса у децата, включвайки ги в различните дейности по развитие на музикалния слух“ (с. 2 – 3). Логично е да се допусне, че авторката стъпва на богат предварителен опит, който играе своеобразната роля на протекъл през годините педагогически експеримент от типа на т. нар. „качествени изследвания“. В дисертацията тя всъщност представя крайния резултат от многобройни наблюдения и вероятно по тази причина последната четвърта глава, фокусирана върху предмета на изследването, е с концентрирано изложение, в което присъстват и препоръчителни списъци с песни, които могат да се ползват за съответните цели.

В четвърта глава дисертантката коректно уточнява, че в своята работа по изграждане на музикалния слух на учениците за методологическа основа ползва „утвърдените в българската солфеджна методика от изтъкнатите солфеджни педагози Иван Пеев, Камен Попдимитров, Асен Диамандиев, Звезда Йонова, Пенка Минчева понятия, методически принципи и схващания“ (с. 49). Така основна задача на извършената изследователска работа е подборът на музикален материал из детското песенно творчество на четиримата композитори, който обогатява и оптимизира солфеджното обучение. Приложимостта на детските хорови песни е разгледана през призмата на съответните музикални способности: музикалнослухови представи, ладов усет, метроритмичен усет, мелодичен слух, усет за многогласие.

Песните, които са обект на аналитични наблюдения, демонстрират ефективни възможности за развитие на музикалния слух. Ще открия: образците от Хр. Недялков за усвояване на низходящото мелодическо движение и предложените форми на работа, произтичащи от повторността (с. 152 – 153); песента „Пролет“ от Г. Костов – истинска

находка за усвояване на мелодичния интервал чиста кварта (възходяща и низходяща) – с. 154; подобрите песни от А. Диамандиев с елементи на полифоничен двуглас и с клавирен съпровод, както и предложените форми на работа, включително със свирене на пиано (с. 158); концертните песни на А. Текелиев и Г. Костов като художествен материал за развитие на интерваловия усет.

Специално ще изтъкна теоретичната компетентност на Екатерина Георгиева. Всички анализи са базирани върху точна характеристика на типа ладова организация, използвани са адекватните за целта музикални термини, приобщени са наблюдения върху музикалната форма и връзката с текста. Всичко това е предпоставка музикалният материал да разкрие своя огромен потенциал за натрупване на музикалнослухови представи. Всъщност „простичките“ детски песни са сложен за теоретично осмисляне музикален обект, тъй като те са своеобразни „кристали“ на определени типове музикално мислене и изискват от изследователя и от педагога висока теоретична култура, която да гарантира успешното приложение на песенния материал за методическите задачи на началното солфеджно обучение.

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд

Екатерина Георгиева обособява осем приноса. От тях бих открила следните: анализиране на детските хорови песни на Асен Диамандиев, Георги Костов, Александър Текелиев и Христо Недялков от гледна точка на музикално-слухови представи, ладов усет, метроритмичен усет, мелодичен слух, усет за многогласие и интервалов усет; аргументиране на обусловеността на техните детски хорови песни от личната музикално-педагогическа практика на четиримата композитори; формулиране на общи признаци и систематизиране на детските хорови песни на Диамандиев, Костов, Текелиев и Недялков; селектиране на подходящи за употреба в педагогическата практика примери от детските хорови песни на четиримата композитори.

Приложенията към дисертацията са стойностни, притежават висок коефициент на информативност, както и потенциал да прераснат в учебно солфеджно пособие. Поздравявам дисертантката за вложения труд по тяхното създаване, както и за интервюто с проф. Текелиев. Реализираните четири публикации са по темата на дисертацията и представят съществени фрагменти от нейното съдържание.

7. Критични бележки и препоръки

Препоръката, която ще отправя към дисертантката, е с оглед на бъдеща реализация на книга и евентуално на други издания върху текста на дисертацията. И в заглавието, и във формулировките на обекта и предмета на изследването се съдържа

ключовият терминологичен израз „детска хорова песен“ или „детско хорово творчество“. Затова основателно авторката се наема да уточни неговите съдържателни граници (с. 6 – 7) и ясно заявява, че това е онзи дял от композиторското песенно творчество, чието предназначение е за детски хорови състави, като допълва че то трябва да притежава определени качества – да е предназначено за концертен тип комуникация и да е художествено. След това се цитира една много работеща и добре формулирана класификация на Петър Ступел (която и аз успешно съм ползвала): песни, предназначени да се пеят от деца – масови песни, и такива, предназначени за слушане от деца – художествени песни. Но така се създава впечатлението, че от обекта на изследването се изключват песните, предназначени за пеене от деца в предучилищна и начална училищна възраст в българското училище, наричани обикновено „детски песни“. На практика обаче този репертоар стои в изследователското внимание и дори самата дисертантка уговаря това във втора глава: „Тук следва да се уточни, че в изложението са включени песни, които не са с характеристиките на детски хорови песни, но предвид насочеността на труда към начално музикално-слухово обучение биха били полезни в работата на солфеджния педагог“ (с. 52 – 53). В края на трета глава тя комбинира термините: „детските/детските хорови песни“ (с. 147). Затова препоръчвам при следващи етапи от популяризирането и издаването на текста още в първото уточнение да се очертае в пълнота обектът на разработката, който очевидно не изключва песните, изпълнявани колективно от децата в една група или клас, без да са специално сформиран хоров състав с концертна функция.

8. Автореферат

Авторефератът съответства на изискванията и предава коректно съдържанието на дисертационната разработка, както и нейните приноси.

9. Заключение

Дисертационният труд на Екатерина Георгиева обхваща обемен исторически, методически и музикален материал за задълбочено проучване на предмета на изследване. Авторката се базира на своя педагогически и диригентски опит, което придава особена ценност и достоверност на всички наблюдения.

Въз основа на казаното дотук давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Екатерина Георгиева образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

Март, 2024

Рецензент:.....

(проф. дн М. Булева)